

Monimuotoiset perheet -verkoston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Monimuotoiset perheet –verkosto lausuu oma-aloitteisesti Sisäministeriön lausuntopyyntöön (VN/24628/2023) luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee ulkomaalaislainsäädännön oleskelulupasäätelyn kehittämistä (SM041:00/2023).

[Esitysluonnos](#) koostuu useasta eri kokonaisuudesta, jotka liittyvät maahantulosäännöksiin, henkilöllisyyden todentamiseen ja turvapaikanhakijoiden mahdollisuuksiin hakea oleskelulupaa opiskelun tai työn perusteella.

Monimuotoiset perheet –verkosto on **huolestunut lainvalmistelun laadusta**, sen avoimuudesta, vaikutusten arvioinnista sekä lausuntomahdollisuuksien rajaamisesta. Lausuntoaika on lyhyt, eikä lausuntopyyntöä ole hyvän ja vakiintuneen hallintotavan mukaisesti laitettu lausuntopalveluun. Perustelut nopeutetusta aikataulusta hallitusohjelman rivakaksi toteuttamiseksi ovat heikot verraten esityksen laajuuteen ja vaikutuksiin, eivätkä vastaa [Oikeuskanslerin linjauksia](#) siitä, että osallistumisoikeudet eivät saa vaarantua poliittisesti asetettujen aikataulujen vuoksi.

Eriyisen huolissaan verkosto on ulkomaalaislain monimutkaisen kokonaisuuden uudistamisesta näin **nopealla aikataululla ilman kokonaisvaikutusten arviointia perheisiin ja lapsiin**. Muun muassa Ihmisoikeuskeskus on [selvityksessään maahantulosäännösten kiertämistä koskevasta oikeuskäytännöstä](#) todennut, että ulkomaalaislain uudistamisen on tärkeää perustua tutkittuun tietoon sekä ajankohtaiseen kokonaiskuvaan lain nykytilasta ja soveltamisesta (Ihmisoikeuskeskus, 2023). Tämä ei verkoston näkemyksen mukaan toteudu hallituksen esitysluonnoksessa ja sen käsittelyssä.

Vaikutukset lapsiin

Nopean aikataulun vuoksi verkosto ei pysty lausumaan kaikista esityksen yksityiskohdista ja vaikutuksista. Verkosto vaatii, että esityksestä tehdään kattava **lapsivaikutusten arviointi**, joka ottaa huomioon myös muut samoihin ihmisiin ja ihmisryhmiin kohdistuvat hallitusohjelman lainsäädäntömuutokset.

Lapsivaikutusten arvioinnin tulee kattaa erityisesti lapset, joiden vanhempiin tai muihin huoltajiin kiristykset oleskelulupien saamisessa osuvat.

Esitysluonnoksessa vaikutuksia lapsiin arvioidaan vain näkökulmasta “lapsen hyväksikäyttö maahantulon välineenä” ja näin perustellaan tiukennusten parantavan lapsen oikeuksia. Esityksen tavoitteena on estää oleskelulupa perhesiteen perusteella, “jos on perusteltua aihetta epäillä, että alaikäistä lasta on käytetty maahantulon välineenä, [mikä] vähentää houkuttelevuutta lähettää lasta Suomeen perheenkokoajaksi oleskeluluvan saamiseksi tämän perheenjäsenille.”

Suomeen alaikäisenä yksin saapuvaa lasta (noin 100 vuodessa) ei kuitenkaan Suomessa ollessaan voida nähdä “maahantulon välineenä”, vaan **jokaiselle lapselle on turvattava**

oikeus perhe-elämään. Yksin maahan tulleille ja kansainvälistä suojelua saaneille lapsille on jo nyt vaikeaa saada perhettään Suomeen. Epävarmuus perheen yhdistämisestä ja oleskeluluvista tutkimusten mukaan haittaa kotoutumista sekä lapsen tai nuoren tasapainoista kehitystä. Perheenyhdistäminen, johon kuuluu huoltajien lisäksi sisarussuhteet, on tärkeä osa syrjäytymisen ehkäisemistä, eikä sitä tule kenenkään, varsinkaan lasten ja nuorten osalta entisestään hankaloittaa. Lapsikauppaan, salakuljetukseen ja hyväksikäyttöön tulee puuttua, mutta ei lasten oikeuksia ja mahdollisuuksia turvaan ja perhe-elämään heikentämällä.

Esityksen vaikutuksia lapseen ei voida arvioida pelkästään yksin saapuneiden turvapaikanhakijalasten näkökulmasta, vaan arvion on katettava niin aikuisen kanssa tulevat lapset kuin oleskelulupaa hakevien, oleskeluluvan peruuttamisuhan alle joutuvien, turvapaikkaprosessissa olevien ja kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden lapset Suomessa, myös raskausaika huomioiden. **Lapsen oikeuksien sopimuksen mukainen lapsen oikeus elää vanhempiansa kanssa on turvattava lainsäädännöllä myös silloin, kun vanhempi hakee turvapaikkaa tai oleskelulupaa muulla perusteella, on saanut kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa tai oleskelulupa ollaan muiden syiden perusteella epämääräisessä tai perumassa.**

Perhesiteen merkitys

Esitysluonnoksen mukaan oleskelulupa voitaisiin jättää myöntämättä perhesiteen perusteella esimerkiksi jos "hakijan oma toiminta osoittaa sellaista maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertämistä, jota on maahanmuuton hallintaan liittyvän yleisen edun vuoksi pidettävä perhe-elämän suojaa painavampana". Esitysluonnoksessa laajennettaisiin myös mahdollisuuksia evätä oleskelulupa, mikäli epäillä perhesiteen muodostamista oleskeluluvan saamiseksi ja evättäisiin se, jos perheside päättyy.

Lainsäädännön tarkentaminen ja täsmentäminen on tarpeen, jotta laintulkinta on yhdenmukaista, mutta **muutosten on perustuttava lasten oikeuksien sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen kaikissa tilanteissa.** Tiukennukset eivät voi tarkoittaa oleskelulupien myöntämättä jättämistä tai perumista lapsen edusta tai tosiasiallisesta perhesiteestä välittämättä.

Monimutkaiset ja ehdottomat säädökset, joissa on laajat mahdollisuudet oleskeluluvan myöntämättä jättämiseen tai perumiseen aiheuttavat myös kohtuutonta stressiä, epävarmuutta sekä lisäbyrokratiaa perheille. Maahan saapuessa ulkomaalaisen henkilön, varsinkin haavoittuvassa asemassa olevan, voi olla erittäin vaikeaa tietää riittävän oikeaa tapaa toimia, mikä ehdotettujen lakimuutosten myötä voi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin.

Lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, ettei lapsia rangaista heidän vanhempiansa toiminnasta. Tällöin lapsen etuun pohjautuva oikeus elämään vanhempiansa kanssa on ylitettävä vanhemman mahdolliset moitittavat toimet oleskelulupaprosessin aikana, sitä ennen tai sen jälkeen.

Lapsen edun tulee aina olla lapsia koskevan päätöksenteon ensisijainen arviointiperuste.

Suomen lainsäädännön tulisi vahvistaa perhe-elämän suojaa. Jos henkilö on muodostanut perhesiteitä Suomeen, on lainsäädännön lähtökohtana oltava henkilön oleskelun turvaaminen Suomessa, ei oleskeluluvan peruminen esimerkiksi luvattoman työnteon vuoksi perhesiteestä huolimatta. Perhesiteet luovat erinomaisia edellytyksiä kotoutumiselle ja asettumiselle Suomeen, joka on tärkeää myös Suomen työntekijävajeen vuoksi. Kansainvälisten osajien Suomi –raportin mukaan Suomeen perheen vuoksi muuttaneet ovat sitoutuneempaa työvoimaa kuin työn tai opiskelupaikan vuoksi muuttaneet.

Samaan aikaan perhesiteen päättyminen ei voi automaattisesti tarkoittaa oleskeluluvan päättymistä, jotta esimerkiksi väkivaltaisista suhteista lähteminen on mahdollista.

Oleskeluluvan epääminen turvapaikkamenettelyn vuoksi

Suomen nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuuden saada työ- tai yrittäjäperustaisen tai opiskeluun perustuvan oleskeluluvan myös turvapaikkaprosessin aikana tai sen päätyttyä. Monimuotoiset perheet –verkosto pitää nykytilaa hyvänä, eikä kannata oleskelulupien epäämistä turvapaikkamenettelyn vuoksi. Sen sijaan verkosto kannattaa maahanmuuttoviranomaisten yhteistyön sujuvoittamista eri lupaprosessien yli, ja asiakaslähtöisyyttä myös oleskelulupaprosesseissa.

On tärkeää, että lainsäädäntö mahdollistaa ihmisten elämäntilanteiden muuttumisen, myös kesken turvapaikkaprosessin tai kielteisen päätöksen jälkeen. Mikäli henkilö hakee ja saa oleskeluluvan kansainvälisen suojelun sijaan työnteon, yrittäjyyden tai opiskelun perusteella, hän on Suomessa saanut työ- tai opiskelupaikan, tai perustanut yrityksen, mitä voidaan pitää hyvänä ja jopa toivottavana asiana.

Esityksen mukaan työntekijän oleskeluluvan on vuosittain saanut aiemman kansainvälisen suojelun päätöksen jälkeen noin 150-300 henkilöä. Näistä myönteisen päätöksen saaneita ei erotella, eikä ukrainalaisia, jotka ovat nostaneet viime vuosien lukuja. Määrät eivät siis ole suuria. Toiseksi suurin ryhmä muissa oleskeluluvissa kansainvälisen suojelun jälkeen ovat suomalaisten puoliset (339 vuosina 2021-2023 yhteensä). Muun ulkomaalaisen puolisona ja huoltajana oleskeluluvan on saanut 140 henkilöä kolmessa vuodessa. Monimuotoiset perheet –verkosto pitää erittäin tärkeänä, että kansainvälisen suojelun käsittelyn aikana ja päätöksen jälkeen on edelleen mahdollista saada oleskelulupa perhesiteen perusteella, mutta myös työ- tai opiskeluluvan tulisi olla mahdollinen.

Kieltämällä mahdollisuudet muihin oleskelulupiin ei lainsäädäntö kannusta työntekoon, työnhakuun, yrittäjyyteen tai opiskeluun jo turvapaikkaprosessin aikana, mikä jouduttaisi kotoutumista, jos turvapaikka myönnetään. Monimuotoiset perheet –verkosto korostaa, että varsinkin turvapaikkaprosessissa olevan lapsiperheen kokonaishyvinvoinnin kannalta

vanhempien kiinnittyminen työelämään, yrittäjyyteen tai opiskeluun Suomessa on tärkeää.

Verkosto pitää tärkeänä mahdollisuutta hakea oleskelulupaa toisella perusteella kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen, koska varsinkin pitkien prosessien aikana ihmisillä on muodostunut suhteita maahan, ja lainsäädännön tulisi ennaltaehkäistä paperittomuutta.

Erityisesti lasten hyvinvoinnin kannalta pysyvyyden mahdollistaminen ja oleskelulupiin liittyvän epävarmuuden vähentäminen on tärkeää. Verkosto kuitenkin muistuttaa, että lapsierityiset parannukset lakiesityksiin eivät ehkäise laajojen yleisten muutosten kielteisiä vaikutuksia lapsiin, kuten todettiin [ulkomaalaislain muutosten yhteisvaikutuksista 2015-2019](#) (Pirjatanniemi et.al, 2021).

Paperittomuus yhdistettynä perheellisyteen on erityisen haavoittuva tilanne, jota Suomen lainsäädännön tulisi kaikin tavoin ennaltaehkäistä ja korjata mahdollistamalla oleskeluluvan saaminen työn, opiskelun tai perhesiteen vuoksi, myös paperittomana elämisen jälkeen.

Lähteitä

Ihmisoikeuskeskus, 2023: [Selvitys maahantulosäännösten kiertämistä koskevasta oikeuskäytännöstä](#).
Ihmisoikeuskeskuksen julkaisuja 2023.

Iivonen, Esa; Pollari, Kirsi, 2021: [Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille](#). Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:5.

[Oikeuskanslerin päätös 29.1.2024](#). OKV/1772/10/2023 ym.

Pirjatanniemi, Elina; Lilja, Inka et.al, 2021: [Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:10.

Välimäki, Matti et.al, 2023: [Kansainväliset osaajat ja Suomi: Mielikuvat, kotiutuminen, työelämä ja tuen tarpeet](#). Kansainvälisten osaajien Suomi –hanke, E2 Tutkimus.

[Yleissopimus lapsen oikeuksista](#) (Finlex).

Lisätietoja

Emma Kolu / Muu
Johtava asiantuntija
Monimuotoiset perheet -verkosto
050 302 4948
emma.kolu@monimuotoisetperheet.fi

Monimuotoiset perheet -verkosto

Kymmenen suomalaisen perhejärjestön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat:
Adoptioperheet ry
Familia ry kahden kulttuurin perheille

KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry
Lapsettomien yhdistys Simpukka ry
Perhehoitoliitto ry
Sateenkaariperheet ry
Suomen Monikkoperheet ry
Suomen nuoret lesket ry
Suomen Uusperheiden Liitto ry
Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Edustamme yhteensä yli kolmasosaa suomalaisista perheistä.

www.monimuotoisetperheet.fi